

Hilsen fra Regjeringsadvokatembetet

Høyst ærverdige justitiarius, rikets frem til og med i dag aller øverste dommer!

Kjære Tore Schei,

På vegne av Regjeringsadvokatembetet er det en ære å slutte meg til gratulantenes lange rekke, og takke deg for usedvanlig lang og tro tjeneste for rett og rettferdighet gjennom et langt yrkesliv – først som ung advokat hos Regjeringsadvokaten, senere som lagdommer, og de siste mer enn 30 årene som dommer i rikets øverste domstol, hvorav 13 ½ som justitiarius.

Ser vi på Høyesteretts utvikling i din tid som justitiarius, er særlig to trekk slående. For det første har Høyesterett blitt enda mer effektiv. For det andre har Høyesterett blitt enda mektigere. Det første har du hovedæren for – det andre har du medvirket til. Noen ord om hver.

Norges Høyesterett har alltid vært en effektiv og hardt arbeidende domstol. Da en av mine tidligste forgjengere som regjeringsadvokat, Bernhard Dunker, i 1841 holdt tale for Høyesterett i forbindelse med innvielsen av nye rettslokaler i enkefru Bøllings gård i Dronningens gate, fremhevet han blant annet at:

Mange nasjoner har mange herligheter forut for oss; men for ingen annen nasjon står vi tilbake, og kun få kan måle sig med oss, når spørsmålet er om den beste, den edleste rettspleie i siste instans. ... Høiesterett arbeider nu med en hurtighet, en presisjon og nøiaktighet som ikke overtreffes av noen annen rett. Den dømmer i alle noenlunde viktige kriminelle og civile saker i landet, og den dømmer så raskt at den tør sies å være den eneste domstol som ikke kjenner til utsettelse og stans.

Dette er like treffende i dag som for 175 år siden. Og det er en tradisjon du som justitiarius har videreutviklet – både gjennom reformer i prosedyrene, gjennom ditt eget hardtarbeidende og effektive eksempel, og gjennom måten du har organisert og administrert retten på.

I England er det et ordtak som sier at «justice delayed is justice denied». I «the Schei Court» er dette et ukjent fenomen. Der har rettferdigheten gått på skinner, og alltid vært i rute, punktlig og presist levert, selv i de største og vanskeligste saker.

Regjeringsadvokaten har alltid vært blant de største brukerne av Høyesterett, og etter at dere skar ned på antallet saker som slipper inn, har det blitt enda tydeligere, siden en stor andel av de mer prinsipielle sakene er mot staten. I de senere år har det embetet jeg leder vært representert i om lag 1/3 av alle sivile saker for Høyesterett. Slik sett står jeg her som representant for *brukerne*. Og som bruker vil jeg takke deg for den effektive og ryddige og profesjonelle måten du har administrert Høyesterett på i alle disse årene.

* * * * *

Det andre utviklingstrekket i din tid som justitiarius er at Høyesterett som institusjon har blitt *mektigere*, både generelt og i forhold til de to andre statsmaktene. Høyesterett har videreutviklet sin rolle som aktivt rettsskapende prejudikatsdomstol, og dere har intensivert prøvingen både av regjeringens og forvaltningens vedtak og av Stortingets lovgivning.

Dette er en utvikling som Høyesterett ikke selv har initiert, og som begynte før du ble justitiarius, men som har fortsatt og tiltatt gjennom din periode. Først og fremst skyldes den påvirkning utenifra – fra rettens internasjonalisering og europeisering – og da særlig EMK og EØS, men også andre traktater – som er inntatt i norsk rett – og som i sin tur har ledet til styrking også av det nasjonale rettighetsvernet, i lov og grunnlov.

Dette er den moderne *rettsliggjøringen*, som det er skrevet mye om, og som i din tid har gitt Høyesterett en mer fremskutt og synlig posisjon enn tidligere. Det er en maktoverføring som Høyesterett ikke selv ba om, men som dere nødvendigvis har måttet forholde dere til.

Samtidig trenger man ikke se lenger enn til Danmark eller Sverige, der de øverste domstolene er langt mer forsiktige enn hos oss, for å se at styrkingen av norsk Høyesteretts posisjon de siste årene også skyldes nasjonal rettskultur og nasjonale rettspolitiske valg.

Som nasjonal dommer er det grovt sett tre måter man kan forholde seg til den nye rettsliggjøringen. Man kan gjøre det (i) entusiastisk og fremoverlent, (ii) nøytralt og sindig, eller (iii) mer avventende og forsiktig.

Dette er et personlig rettspolitisk valg, og derfor er det også naturlig at alle tre kategorier er representert i dagens Høyesterett. Og at du har din plass i en av dem. Leser man de uttalelser du fra tid til annen har kommet med i media, faller de stort sett i mellomkategorien. Men vi vet jo alle at her i huset er det voteringene som teller. Og i voteringene tegner det seg et bilde av en gjennom årene stadig mer engasjert og fremoverlent rettighetsjurist. Det samme kom tydelig frem under din tale ved årsmiddagen til Advokatforeningen for noen måneder siden, der du engasjert oppfordret landets advokater til aktivt å ta i bruk den nye rettighetskatalogen i Grunnloven til å teste ut grensene for Stortingets lovgivning og forvaltningens vedtak.

Det var et sterkt rettspolitisk signal fra justitiarius, særlig når man vet at hovedgrunnen til at det var mulig å oppnå 2/3 flertall for grunnlovsreformen på Stortinget, var at forarbeidene presiserer at hensikten med reformen var kodifisering, ikke ytterligere rettsliggjøring.

Som justitiarius har du også kunnet påvirke Høyesteretts funksjon og posisjon gjennom valg av arbeidsform – der et hovedtrekk i din tid har vært at dere nå slipper inn færre saker, men til gjengjeld har større ambisjoner om å være rettsavklarende og rettsskapende i hver enkelt.

Slik har du bidratt til å gjøre Høyesterett mektigere og mer effektiv, og det er en stor arv å etterlate seg som leder av en institusjon. At Høyesterett dermed også har blitt mer omdiskutert og omstridt, er en naturlig og demokratisk korrekt konsekvens. Jo viktigere en institusjon er, desto viktigere er det med åpenhet og diskusjon. Jo mer rettsskapende Høyesterett fungerer, desto mer legitimt er det med debatt både om dommene, om utnevnelserne og om annet.

Jo flere rettspolitiske valg Høyesterett tar, jo mer naturlig er det også at dommerne har ulike standpunkter. Samtidig er det et tankekors at noe av det første vi som advokater i dag ser på når en sak har sluppet inn for Høyesterett er sammensetningen av avdelingen. Det var ikke på samme måte et tema for fjorten år siden. Det er mulig at dette er uunngåelig. Men det er også mulig at Høyesterett fremover med fordel i større grad kan søke samlende løsninger.

Ett er sikkert. Det er en spennende Høyesterett du etterlater deg, og det skal bli spennende å se hvordan den utvikler seg i årene som kommer.

Kjære Tore Schei,

Du begynte din juridiske løpebane som ung advokat hos Regjeringsadvokaten, der du jobbet i mange år, og selv om det er lenge siden nå, og eplet etter hvert har trillet et godt stykke bort fra stammen, så er vi hos oss fortsatt bevisste på din bakgrunn – og stolte over at du en gang har vært en av våre.

På vegne av Regjeringsadvokatembetet – før og nå – er det med respekt og takknemlighet jeg takker for følget – og for den store innsatsen du gjennom alle disse årene har lagt ned i å forvalte og forbedre det norske rettssystemet.

Takk!